

SALMONELLYOZNING OLDINI OLIISH BO'YICHA CHORA-TADBIRLAR**KOMPLEKSI**

Matnazarova G. S.

Saidkasimova N. S.

M. K. Jumaniyazova

D. A. Tajibaeva

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Hozirgi vaqtda turli davlatlarda salmonellyoz kasalligi bilan kasallangan bemorlar soni uzluksiz ortmoqda. JSST ekspertlarining ta'kidlashicha, salmonellez butun dunyo mamlakatlari uchun jiddiy muammo hisoblanadi. Salmonellyozlar yetkazgan ijtimoiy-iqtisodiy zarar juda katta. Mutahassislar fikriga ko'ra ushbu kasalliklarning epidemiologik nazorat tizimi yaxshi yo'lga qo'yilgan davlatlarda ham salmonellyozlar tarqalishi haqidagi rasmiy ma'lumotlar haqiqatdan yiroq bo'lib haqiqiy holatning bir qisminigina aks ettiradi. Profilaktika tadbirlari aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligini ta'minlash sohasidagi O'zbekiston qonunchiligi talablariga rioya etilishini nazorat qilishdan iborat. Ushbu chora-tadbirlar, birinchi navbatda, oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash va ishlab chiqarish jarayonida, shuningdek, joriy etishning barcha bosqichlarida salmonellalar bilan ifloslanishining oldini olishga, shuningdek, tayyor oziq-ovqat mahsulotlariga patogenlarning kirib borishini va ularda mikroorganizmlarning to'planishini oldini olishga qaratilgan. Korxonalarda ishlab chiqarishni nazorat qilish ob'ektlari salmonella patogenlari bilan ifloslanishi mumkin bo'lgan xom ashyo, mahsulotlar va atrof-muhit ob'ektlari hisoblanadi. Ishlab chiqarishni nazorat qilish dasturi xom ashyo va oziq-ovqat mahsulotlarini salmonellalar bilan ifloslanish xavfini aniqlashni, ishlab chiqarish jarayonida xom ashyo yoki oziq-ovqat mahsulotlarining ifloslanish xavfini oldini olish yoki bartaraf etish uchun laboratoriya nazorati zarur bo'lgan tanqidiy nazorat nuqtalarini aniqlashni, shuningdek tanqidiy nazorat punktlarida aniqlangan ko'rsatkichlarni qayd etish va tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Ishlab chiqarish nazorati kiruvchi (xom ashyo qabul qilinganda) va tayyor mahsulot nazoratiga bo'linadi. Tayyor mahsulotlarni sanoat mikrobiologik nazorati mahsulot xavfsizligi talablariga muvofiq amalga oshiriladi va uning chastotasi uning epidemiologik ahamiyatiga bog'liq. Sanoat nazorati doirasida salmonellalar izolyatsiyasining barcha holatlari to'g'risidagi ma'lumotlar davlat sanitariya-epidemiologiya nazoratini amalga oshiruvchi hududiy organga beriladi. Suv, asbob-uskunalar va ishchilarning qo'llarini o'rganish epidemiologik ko'rsatkichlar bo'yicha davlat sanitariya-epidemiologiya nazoratini amalga oshiruvchi organlarning qarori bilan amalga oshiriladi. Shunday qilib, salmonellyozning oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar kompleksi oziq-ovqat zanjirining barcha bosqichlarida - fermer xo'jaligidan dasturxongacha

(JSST ta'riflariga ko'ra) oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlaydigan sharoitlarni nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Sog'liqni saqlash muassasalarida shifoxona ichidagi salmonella infeksiyasining oldini olishning asosi sanitariya-gigiyena normalari va qoidalariga, shuningdek, amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarga muvofiq epidemiyaga qarshi rejimga rioya qilish. Shunday qilib, yuqumli bo'lmagan kasalliklar bo'limlarida beqaror najasli bemorlarni kasalxonaga yotqizish uchun diagnostika bo'limlari (qutilari) taqdim etiladi; Kasalxonaga yotqizilganida, onalar va bemorlarga g'amxo'rlik qilayotgan boshqa shaxslar salmonellyoz uchun tekshiriladi; Salmonellalar tashuvchisi sifatida aniqlangan sog'liqni saqlash muassasasi xodimlari davolanish va dispanser kuzatuv uchun ishdan chetlashtiriladi, surunkali tashish bilan kasallangan xodimlar esa oziq-ovqat va bemorlarni parvarish qilish bilan bog'liq bo'lmagan ishlarga o'tkaziladi. Profilaktik dezinfeksiya, dezinseksiya va deratizatsiya sifati nazoratga olinadi; bemorlar va xodimlarning qo'l terisini davolashga qo'yiladigan gigienik talablar, ovqatlanishni tashkil etish va oziq-ovqat sifatiga, shu jumladan enteral ovqatlanish va yangi tug'ilgan chaqaloqlar va yosh bolalarning ovqatlanishiga qo'yiladigan talablar; kasal tashrif buyuruvchilarga o'tkazish uchun ruxsat etilgan mahsulotlarning assortimenti, saqlash qoidalari va sotish shartlariga rioya qilish; ta'minot va chiqindi ventilyatsiyasining samaradorligi, shifoxonalarning podvallari va chodirlarining holati. Aholini gigienik tarbiyalash salmonellyoz kasalligining oldini olish usullaridan biri bo'lib, ommaviy axborot vositalari, varaqalar, plakatlari, byulletenlar, bemor bilan individual suhbatlar o'tkazish va boshqa usullardan foydalangan holda aholiga salmonellyoz kasalligi, kasallikning asosiy belgilari va profilaktika choralari haqida batafsil ma'lumot berishni o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Khamzaeva, N. T., & Saidkasimova, N. S. (2023). The effectiveness of a new food substance-a hard gelatin capsule-«vizion junior» is being studied in children who have recovered from the coronavirus. world Bulletin of Public Health, 20, 41-45.
2. Mirtazayev, O. M., Briko, N. I., Matnazarova, G. S., Saidkasimova, N. S., Toshboev, B. Y., & Khamzaeva, N. T. (2020). SCIENTIFIC, METHODOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL BASES OF MANAGEMENT OF THE EPIDEMIC PROCESS IN CASE OF SALMONELLOUS INFECTION IN UZBEKISTAN. Central Asian Journal of Pediatrics, 2020(3), 5-14.
3. Saidkasimova, N. S., Mirtazayev, O. M., Matnazarova, G. S., Toshbaev, B. Y., & Khatamov, A. H. (2021). Epidemiological and Epizootological Characteristics of Salmonellosis and Improvement of Their Epidemiological Control. JournalNX, 610-618.

4. Saidkasimova, N. S., Matnazarova, G. S., & Mirtazayev, O. M. (2018). Some epidemiological patterns of salmonellosis in Uzbekistan. *Biology and Medical problems*, 4, 95-96.
5. Tajibayeva, D. A., Saidkasimova, N. S., & Xamzayeva, N. T. (2025). O 'tkir yuqumli ichak infeksiyalari epidemiologik xususiyatlari va ularning epidemiologik nazoratini takomillashtirish (qoraqolpog 'iston respublikasi misolida).
6. Saidkasimova, N. S., & Mirtazaev, O. M. (2020). Epidemic Process of Salmonellosis in Tashkent. *Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology*, 14(4).
7. Миртазаев, О. М., Саидкасимова, Н. С., Матназарова, Г. С., & Хатамов, А. (2022). характеристика проявления эпидемического процесса сальмонеллёза. *Results of National Scientific Research International Journal*, 1(2), 18-31.
8. Миртазаев, О. М., Матназарова, Г. С., & Магзумов, Х. Б. (2023). ЗООНОЗНЫЙ САЛЬМОНЕЛЛЁЗ-БОЛЕЗНЬ ЦИВИЛИЗАЦИИ. «МИКРОБИОЛОГИЯНИНГ ДОЛЗАРЬ МУАММОЛАРИ» МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНИ, 132.
9. Sattarova, N. A., Mirtazaev, O. M., & Saidkasimova, N. S. (2009). Modern problems of epidemiological process of Salmonellosis in Uzbekistan. *Вестник Санкт-Петербургской государственной медицинской академии им. ИИ Мечникова*, (2), 193-194.
10. Khamzaeva, N., Matnazarova, G., & Saidkasimova, N. (2024). CORONAVIRUS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN DURING 2020-2024 RETROSPECTIVE EPIDEMIOLOGICAL ANALYSIS OF THE DISEASE (TASHKENT CITY AS AN EXAMPLE). *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*, (October 25, 2024; Antwerp, Belgium), 258-260.
11. Mirtazayev, O. M., & Saidkasimova, N. S. (2016). Modern aspects of the epidemiology of salmonellosis in the Republic of Uzbekistan. *Infection, Immunity, Pharmacology*, (7), 103-106.
12. Mirtazayev, O. M., Briko, N. I., Matnazarova, G. S., & Saidkasimova, N. S. (2019). Scientific, methodological and organizational bases of management of the epidemic process in case of salmonellosis infection in Uzbekistan. *Central Asian Journal of Medicine*, 4, 72-80.
13. Саттарова, Н. А., Миртазаев, О. М., Камилов, Д. Ю., Аглиулина, С., & Якубова, Ф. (2011). Характеристика эпидемического процесса сальмонеллезов в г. Ташкенте. *Ташкент. Вестник ТМА*, 2, 102-104.
14. Абдугопуров, Э., Саидкасимова, Н., & Мавлянов, Д. (2025). Сел ва сув тошқинлари натижасида юзага келувчи эпидемиологик вазиятларда юқумли касалликларнинг аҳоли орасида тарқалишини олдини олиш. *Наука и инновации в интересах национального и глобального развития*, 1(1), 68-79.

15. Саидкасимова, Н. С., Миртазаев, О. М., & Миртазаева, Н. А. (2020). Социальные факторы, влияющие на заболеваемость сальмонеллезом в Узбекистане. In Школа эпидемиологов: теоретические и прикладные аспекты эпидемиологии (pp. 63-65).
16. Хамзаева, Н. Т., Матназарова, Г. С., Саидкасимова, Н. С., & Абдукаххарова, М. Ф. (2024). ТОШКЕНТ ШАҲРИДА 2020-2023 ЙИЛЛАР МОБАЙНИДА КОРОНАВИРУС COVID-19 ИНФЕКЦИЯСИ БИЛАН КАСАЛЛАНИШНИНГ РЕТРОСПЕКТИВ ЭПИДЕМИОЛОГИК ТАҲЛИЛИ.
17. Matnazarova, G. S., Hamzaeva, N. T., Saidkasimova, N. S., Kurbanliyazova, M. O., & Madenbayeva, G. I. (2024). TOSHKENT SHAHRIDA 5-11 YOShDAGI BOLALARDA COVID-19 INFEKSIYASINING OLDINI OLISHDA BNT162B2 (Pfizer–BioNTech) VAKSINASINING SAMARADORLIGI.
18. Саидкасимова, Н. С., Матназарова, Г. С., Хамзаева, Н. Т., & Жуманиязова, М. К. (2024). ПРОЯВЛЕНИЕ ЭПИДЕМИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА САЛЬМОНЕЛЛЕЗНОЙ ИНФЕКЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ.
19. Кенжаева, М. А., Матназарова, Г. С., Саидкасимова, Н. С., & НТ, Х. (2024). Оценка современных эпидемиологических особенностей шигеллёза.
20. Gulbaxor, M., & Nargiza, S. (2024). EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE INCIDENCE OF SHIGELLOSIS IN THE CITY OF TASHKENT. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1(2), 65-71.